Eötvös Loránd Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

A gyűlölet-bűncselekmények megállapíthatóságával és bizonyíthatóságával kapcsolatos problémák

A közösség tagja elleni erőszak hazai jogalkalmazási gyakorlata

DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

Írta:
dr. Tóth Zsanett

Témavezetők:
Prof. Dr. Gellér Balázs József, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. Dr. Polt Péter, professor emeritus

Budapest
2026

Tartalomjegyzék

I. Az értekezés tárgya, aktualitása, célkitűzései 3
II. A dolgozat módszertana és a vizsgálat körén kívül eső kérdések 6
II. 1. A dolgozat módszertana 6
II. 2. A vizsgálat körén kívül eső kérdések 9
III. A kutatás tudományos eredményeinek rövid összefoglalása, javaslatok és az eredmények hasznosításának lehetőségei 12
III. 1. Nemzetközi jogi kötelezettségek 12
III. 2. A hazai büntető anyagi jogi szabályozás 13
III. 3. A közösség tagja elleni erőszak megállapíthatóságának és bizonyíthatóságának nehézségei és a kutatási eredmények lehetséges hasznosítási lehetőségei 17
III. 3. 1. A jogalkalmazói gyakorlat során felmerülő problémák 17
III. 3. 1. 1. Alulminősítés kérdése 18
III. 3. 1. 2. Előítélet-motiváció bizonyíthatósága, előítélet-indikátorok 18
III. 3. 1. 3. Áldozatok, elkövetők és elkövetési módok 20
III. 3. 1. 3. 1. Gyűlölet-bűncselekmények áldozatai 20
III. 3. 1. 3. 2. Gyűlölet-bűncselekmények elkövetői 21
III. 3. 1. 3. 3. Gyűlölet-bűncselekmények az elkövetők és az elkövetési módok szerint 23
III. 3. 1. 4. Vizsgálat körébe vont ügyek befejezési módjuk szerint 24
III. 3. 1. 5. Vádemeléssel zárult ügyek 24
III. 3. 1. 6. További következtetések 25
III. 3. 2. A látencia kérdése 29
III. 3. 3. Részletes és pontos adatszolgáltatás 31
III. 4. A kutatási eredmények lehetséges hasznosítási lehetőségei 32
IV. Az értekezés témaköréből készült publikációk jegyzéke 34

I. Az értekezés tárgya, aktualitása, célkitűzései

A gyűlölet-bűncselekmények vizsgálata a büntető anyagi jog és a kriminológia egyik kiemelten fontos területét képezi, tekintettel arra, hogy e cselekmények túlmutatnak az egyéni jogok sérelmén, és a társadalmi együttélés alapjait sértik. Az előítélet által motivált bűncselekmények sajátossága ugyanis, hogy az elkövető az áldozatát valamely olyan védett tulajdonságára tekintettel választja ki, amelyen az nem tud változtatni, ezért a bűncselekmény az identitásában érinti, ezáltal lelki hatása az áldozatra még nagyobb. A gyűlölet-bűncselekmények egyúttal nemcsak a passzív alanynak, hanem az áldozat közösségének is azt az üzenetet közvetítik, hogy alacsonyabb rendűek, és így nem kívánatosak a társadalomban. Ebből következően az ilyen cselekmények alkalmasak a társadalmi kohézió megbontására, valamint a kisebbségi csoportok biztonságérzetének gyengítésére. A gyűlölet-bűncselekményekkel szembeni hatékony fellépés ezért nem csupán büntetőjogi, hanem szélesebb társadalompolitikai jelentőséggel is bír.[1] Megfelelő kezelésük ezért elengedhetetlen, reagálva egyrészt ezzel az előítélet motiválta cselekmények fokozott társadalmi veszélyességére, másrészt annak a jelzése érdekében, hogy az ilyen jellegű cselekmények a társadalomban elfogadhatatlanok.

A kutatás célja, hogy a gyűlölet-bűncselekmények megállapíthatóságával és bizonyíthatóságával kapcsolatos gyakorlati kihívásokra irányítsa a figyelmet, tekintettel arra, hogy az előítélet-motiválta cselekmények felismerése és megfelelő jogi minősítése a jogalkalmazásban nem mindig egyértelmű. Ez bizonyos esetekben a szakmai ismeretek, így a speciális tényállások, illetőleg az ezekkel járó bizonyítási kérdések ismeretének hiányára vezethető vissza. Miközben nemzetközi szinten e bűncselekmények megfelelő és hatékony kezelésére számos elvárás fogalmazódik meg a nemzetállamok felé, és több iránymutatás áll rendelkezésre, a hazai jogi szakirodalomban és jogalkalmazói gyakorlatban a témában ehhez képest arányaiban még mindig korlátozottabb számú szakmai anyag lelhető fel. A disszertációban egy több mint egy évtizednyi időszakot felölelő,[2] és nagyszámú ügy bevonásával készült empirikus kutatás eredményei olvashatók, ismereteim szerint a témában ilyen hosszú időtávú és mélységű elemzésre még nem került sor. A téma aktualitását tovább növeli, hogy a gyűlölet-bűncselekmények látenciája magas, így a jogalkalmazói rendszer

[1] OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR): Hate Crime Laws. A Practical Guide, 2nd edition, Warsaw, OSCE/ODIHR 2022, 19–23. https://odihr.osce.org/odihr/523940, Letöltés ideje: 2024. január 15.

[2] 2009 és 2015, valamint 2020 és 2024 között elkövetett olyan ügyek, amelyeknél vizsgálták a közösség tagja elleni erőszak esetleges megállapíthatóságát.

válaszreakciója e cselekményekre különösen meghatározó. A gyűlölet-bűncselekményekre adandó helyes jogi válasz nemcsak pontosabb statisztikai adatokat eredményezhet, hanem hozzájárulhat a hatékonyabb társadalmi és jogi fellépéshez, valamint az áldozatok és közösségeik biztonságérzetének erősítéséhez is. A kutatás ezért arra is irányul, hogy feltárja azokat a jogalkalmazás során megjelenő és azonosítható tényezőket, amelyek a látencia csökkentését elősegíthetik. A kutatás ezért törekszik a gyakorlati tapasztalatokból fakadó problémák feltárására, a jogalkalmazói gyakorlat fejlesztésére, és ezáltal a gyűlölet-bűncselekmények kapcsán a társadalmi tudatosság növelésére és az áldozatok biztonságérzetének erősítésére.

A „gyűlölet-bűncselekmény" (hate crime) kifejezés a nevével ellentétben nem egy konkrét bűncselekményt jelent, hanem csak egy kriminológiai fogalmat, egy gyűjtőfogalmat.[3] Tartalma és szabályozási formája államonként eltérő lehet, mivel a nemzetközi egyezmények, szerződések csupán a védendő tulajdonságok, valamint a szankcionálni kívánt magatartások körére fogalmaznak meg javaslatokat, de minden államra irányadó, egységes gyűlölet-bűncselekmény fogalmat, vagy kötelező szabályozási megoldást egyik dokumentum sem tartalmaz. Ebből úgy tűnhet, hogy az egyes nemzetállamokra nem vonatkozik semmilyen kötelezettség, hogy a gyűlölet-bűncselekmények felderítése és megállapíthatósága érdekében minden szükséges intézkedést megtegyenek. A nemzetközi dokumentumokban, illetőleg az Európai Emberi Jogi Bíróság ítéleteiben foglaltak alapján azt állítom, és a disszertációban igyekszem meggyőzően bizonyítani is, hogy a tagállamoknak kötelezettségei vannak az ügyekben a rasszista motiváció felderítésére, és ezek elmulasztása következményekkel járhat.

A disszertáció további célja annak átfogó vizsgálata, hogy a gyűlölet-bűncselekmények – különösen a közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye – hazai büntető anyagi jogi szabályozása mennyiben felel meg a nemzetközi normáknak és elvárásoknak. A kutatás így annak a feltárására is irányul, hogy a magyar jogi szabályozási keretrendszer összhangban áll-e a releváns nemzetközi egyezményekkel és szerződésekkel, valamint a *soft law* jellegű dokumentumokban megfogalmazott standardokkal. Ennek érdekében bemutatásra kerül a

[3] CASE OF ANGELOVA AND ILIEV v. BULGARIA (Application no. 55523/00), 26 July 2007. https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22002-2561%22]}, Letöltés ideje: 2021. október 28.; Hate speech and hate crime in the EU and the evaluation of online content regulation approaches – STUDY Requested by the LIBE committee, European Parliament Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs Directorate – General for Internal Policies PE655.135-July 2020. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/655135/IPOL_STU(2020)655135_EN.pdf, Letöltés ideje: 2021. március 3.

hatályos magyar szabályozás, így az, hogy a gyűlölet-bűncselekmények esetében a nemzetközileg javasolt kodifikációs megoldások közül melyik kerül alkalmazásra, mely bűncselekmények tartoznak e bűncselekményi körbe, miért kell velük külön is foglalkoznunk, illetőleg milyen indikátorok, bizonyítékok utalhatnak egyes ügyekben az előítéletes motivációra. E körben szintén bizonyításra kerül, hogy – az Alkotmánybíróság határozatai, valamint a Legfelsőbb Bíróság és a Kúria eseti döntései nyomán is – a közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye jogértelmezési keretei alapvetően már kialakultak.

A kutatás célja továbbá annak bemutatása, hogy a szabályozás és a tényleges jogalkalmazás között bizonyos esetekben diszkrepancia figyelhető meg. A disszertáció egyik lényeges törekvése annak bizonyítása, hogy a gyűlölet-bűncselekmények, így a közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye megállapíthatósága és bizonyíthatósága terén jelentkező nehézségek nem elsősorban a normatív szabályozás hiányosságaiból, hanem sokkal inkább a jogalkalmazás során felmerülő kérdésekből és problémákból erednek. A disszertáció így nem pusztán normatív megfelelőségi vizsgálatra szorítkozik, hanem a közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye jogalkalmazási gyakorlatának elemzésén keresztül arra is törekszik, hogy feltárja a szabályozás gyakorlati érvényesülésének kihívásait és problémáit. Kiemelt jelentősége van ugyanis annak, hogy a bűncselekmény előítéletes motivációja bizonyítható, és ezáltal az elkövető cselekményének társadalomra veszélyessége a jogi minősítésben és a vele szemben kiszabott jogkövetkezményben is megállapítható legyen.

A disszertáció további célja az előítélet-indikátorok szerepének és alkalmazhatóságának vizsgálata, valamint annak feltárása, hogy milyen tényezők befolyásolják a közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye vonatkozásában az elkövető előítélet-motivációjának bizonyíthatóságát, ezzel együtt a gyűlölet-bűncselekmények megállapíthatóságát. A dolgozat rendszerezi a visszatérő jogalkalmazási problémákat, így különösen az alulminősítés jelenségét, illetőleg annak okait és következményeit, valamint a vegyes motiváció kérdését. A disszertáció további célja, hogy empirikus adatokon alapuló képet adjon a hazai jogalkalmazási gyakorlat fejlődéséről és a jelenlegi helyzetéről.

II. A dolgozat módszertana és a vizsgálat körén kívül eső kérdések

II. 1. A dolgozat módszertana

A disszertációban többféle, egymást kiegészítő módszer került alkalmazásra annak érdekében, hogy a gyűlölet-bűncselekmények megállapíthatóságával és bizonyíthatóságával kapcsolatos problémák, különösen a közösség tagja elleni erőszak hazai jogalkalmazási gyakorlata, a lehető legteljesebben, többdimenziós megközelítésben kerüljön vizsgálat alá. Erre tekintettel a dolgozatban a normatív jogi elemzés és az empirikus adatfeldolgozás egymást kiegészítő módon jelenik meg azzal, hogy a téma feldolgozása során végig a büntető anyagi jog szempontjából releváns kérdések vizsgálata jelenik meg elsődleges szempontként. A módszertani sokszínűséget a téma komplexitása, a hazai és nemzetközi jogi szabályozási környezet összetettsége, valamint a jogalkalmazói gyakorlat sajátosságai indokolták.

A kutatás két fő pillérből áll. A gyűlölet-bűncselekmények fogalmi keretének meghatározásakor az egyik legelfogadottabb gyűlölet-bűncselekmény fogalmat, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Irodája által (Organization for Security and Co-operation in Europe Office for Democratic Institutions and Human Rights – OSCE ODIHR, továbbiakban: EBESZ DIEJI) kidolgozott definíciót vettem alapul. E fogalom szerint a gyűlölet-bűncselekmények két elemből állnak: egyrészt egy alapbűncselekményből, másrészt előítéletes motivációból.[4]

A kutatás első pillérét a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó nemzetközi egyezmények és szerződések, valamint a hazai és külföldi szakirodalom átfogó feldolgozása képezte. E körben a dolgozat különös hangsúlyt fektet az Európai Emberi Jogi Bíróság (European Court of Human Rights – ECtHR, továbbiakban EJEB, illetőleg Bíróság) gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatára, valamint a jogalkalmazók – különösen az ügyészek – számára készült gyakorlati útmutatók és kézikönyvek elemzésére. A szekunder forráselemzés lehetővé tette a gyűlölet-bűncselekmények fogalmi kereteinek, a szabályozási modelleknek és a védett tulajdonságokhoz kapcsolódó kérdéseknek a rendszerezését.

[4] OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR): Hate Crime Laws. A Practical Guide. Warsaw, OSCE/ODIHR 2009, 16. https://www.osce.org/odihr/36426, Letöltés ideje: 2021. október 23.

Kiemelt figyelmet kapott a látencia kérdésköre, valamint a hazai adatgyűjtési rendszerek strukturális és működési sajátosságainak feltárása. A nemzetközi dokumentumok ugyanis hangsúlyozzák, hogy a pontos, egységes szempontok szerint gyűjtött adatok elengedhetetlenek a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos hatékony fellépéshez, és ezzel – többek között – a látencia csökkentéséhez.

A dolgozatban a nemzetközi kitekintést egy kérdőíves empirikus kutatás biztosítja. Ennek keretében – 2020-ban és 2025-ben – az Eurojust nemzeti szekciói számára két ízben megküldött, hat pontból álló kérdéssor a gyűlölet-bűncselekmények nemzetközi szabályozási környezetét hivatott feltérképezni. A válaszadás önkéntes volt, így a beérkezett – Magyarországon kívül 25 ország általi – visszajelzések az összehasonlító jogkutatás módszertanába illeszkedve világítottak rá a különböző európai jogrendszerek közös pontjaira és eltéréseire.

A disszertáció másik pillérét az előítélet motiválta bűncselekmények gyakorlati kérdései Magyarországon – különös tekintettel a közösség tagja elleni erőszak bűncselekményével érintett ügyekre – témakör adta. E körben vizsgálat alá kerültek a rendőrség és az ügyészség gyűlölet-bűncselekmények üldözésében meghatározott feladatai és azok jogszabályi alapjai, az előítélet-motiváció bizonyítási kérdései, valamint az előítélet-indikátorok. A dolgozat érinti továbbá a gyűlölet-bűncselekmények elkövetőinek és áldozatainak, valamint az áldozatsegítés kérdését, továbbá e kapcsán a civil és egyházi szervezetek, továbbá a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes szerepét.

A kutatás kvalitatív dimenzióját két félig strukturált szakértői interjú egészítette ki. Az egyik interjú egy kriminálpszichológus szakértővel készült, amelynek célja az előítéletek kialakulásának pszichológiai háttere, valamint az ebből fakadó agresszív viselkedés megértése volt. A másik interjú a Háttér Társaság jogi programjának egyik munkatársával, a Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport képviselőjével készült. Az interjú a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos hazai jogalkalmazói gyakorlat tapasztalatainak és problémáinak, az áldozatsegítés során felmerülő nehézségeknek, valamint a jogalkalmazás továbbfejlesztésére irányuló szakmai javaslatoknak a feltárására irányult.
A két szakértői interjú lehetővé tette, hogy a disszertációban a jogi elemzést kriminálpszichológiai, valamint civil jogvédői gyakorlati tapasztalatok is kiegészítsék.

A kutatás középpontjában a közösség tagja elleni erőszak bűncselekményének mint a hatályos büntető törvénykönyvben[5] egyetlen sui generis gyűlölet-tettnek[6] a teljes körű vizsgálata állt. Ennek kapcsán a dolgozat kitér a tényállás jogtörténeti fejlődésére, dogmatikai elemzésére és az elhatárolás, valamint a jogalkalmazás során felmerült kérdésekre, továbbá a Legfelsőbb Bíróság, illetőleg a Kúria által hozott bírósági eseti döntésekre is.

A dokumentumelemzésen nyugvó, esetalapú (case-based) empirikus jogi elemzésem alapját egy összesen 460 darab büntetőügyet tartalmazó adatbázis képezte. A mintavétel nem véletlenszerű, hanem célzott (purposive sampling) jellegű volt, amely olyan 2009–2015, valamint 2020–2024 közötti időszakban elkövetett ügyekre terjedt ki, amelyekben vizsgálták a közösség tagja elleni erőszak bűncselekményének esetleges megállapíthatóságát. A kutatás időbeli dimenzióját tekintve longitudinális jellegű, mert a vizsgálat több, egymást követő időszakra terjed ki, és az egyes ügyek alakulását – a korábbi időszakok vonatkozásában – többszöri utánkövetéssel elemzi.[7] Ez a megközelítés lehetővé tette nemcsak a statikus állapotok rögzítését, hanem a jogalkalmazási gyakorlat dinamikájának, változásainak és tendenciáinak feltárását is.

A módszertan egyik meghatározó sajátossága a trianguláció alkalmazása, amely több, egymást kiegészítő adatforrás együttes elemzését jelentette. Ennek keretében a vizsgálat egyrészt a hivatalos bűnügyi statisztikai rendszerek (ENyÜBS, VIR),[8] másrészt az ügyészségi ügyviteli rendszer, harmadrészt pedig a főügyészségek által a gyűlölet-bűncselekményeket érintő szakmai elemzés és iránymutatás keretében utólag a Legfőbb Ügyészségre felterjesztett érdemi döntésekből összeállított ügyek adatain alapult. E többforrású adatgyűjtés lehetővé tette az egyes adatbázisok sajátosságaiból fakadó torzítások azonosítását és részbeni kiküszöbölését, egyúttal növelve az eredmények megbízhatóságát és érvényességét.

A kutatás központi módszere az egyedi ügyek teljes körű, mélyreható elemzése volt, amely magában foglalta az eljárás valamennyi szakaszának (a feljelentés elutasításától, illetőleg a nyomozás elrendelésétől az érdemi döntés meghozataláig) vizsgálatát. Az adatgyűjtés során egy

[5] 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (továbbiakban: Btk.) Btk. 216. §-a közösség tagja elleni erőszak.
[6] Kúria joggyakorlat-elemző csoport (2015): Az egyes alapjogokat sértő bűncselekmények bírói gyakorlatának elemzése. Kúria, Budapest, 3–4. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemeny_4.pdf, Letöltés ideje: 2017. június 15.
[7] Az ügyek vizsgálatának és utánkövetésének évei: 2014., 2016., 2018., 2023. és 2025.
[8] Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENyÜBS), valamint a Vádképviseleti Informatikai Rendszer (VIR).

egységes, strukturált anonim adatlap került alkalmazásra, biztosítva ezzel az adatok összehasonlíthatóságát és egységességét. Az adatlap több dimenzió mentén rögzítette az egyes ügyek releváns jellemzőit, ideértve – többek között – az ügyek számának időbeli alakulását, az elkövetés körülményeit, helyszínét és időpontját, az elkövetés során az elkövető által használt kijelentéseket és megnyilvánulásokat, a sértett és elkövető demográfiai adatait, valamint a cselekmény jogi minősítését, továbbá az eljárások alakulását. Ez a módszer lehetővé tette a statisztikai feldolgozást és a jelenség számszerű tendenciáinak kimutatását.

A módszertan fontos elemét képezte továbbá a jogeset-elemzés (case study) módszere, amely az egyes ügyek részletes tartalmi elemzésére épült. A módszertani megközelítés egyben dogmatikai és empirikus elemeket ötvöző jogi kutatásként, jogesetelemzésként is értelmezhető, így a konkrét ügyek és – nyomozó hatósági, ügyészségi, valamint bírósági – döntések ismertetése és vizsgálata a disszertációban nem pusztán leíró jellegű, hanem célja a jogalkalmazási problémák azonosítása, azok rendszerezése, valamint a büntető anyagi jogi minősítés és jogalkalmazói gyakorlat következetességének értékelése. Ennek megfelelően a kutatás nemcsak adatfeltáró, hanem analitikus és normatív következtetések levonására is törekszik. Mindez lehetővé teszi a jogalkalmazási problémák mélyebb megértését, különösen az alulminősítés, a vegyes motiváció és az előítélet-motiváció felismerésének és bizonyításának nehézségei tekintetében. A jogerős érdemi döntésekből levont következtetések révén lehetőség nyílt továbbá a jogalkalmazói gyakorlat alakulásának és az alkalmazott jogkövetkezményeknek a feltárására.

II. 2. A vizsgálat körén kívül eső kérdések

A disszertáció módszertani és tematikus kereteiből következően több olyan releváns kutatási irány is azonosítható, amelyre a dolgozat nem tér ki részletesen. A korábban említettekkel egyezően, a kutatás kifejezetten a gyűlölet-bűncselekmények megállapíthatóságával és bizonyíthatóságával kapcsolatos problémákra, különös tekintettel a hatályos Büntető Törvénykönyv (2012. évi C. törvény, a továbbiakban: Btk.) Különös Részében szabályozott közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye (Btk. 216. §), mint gyűlölet-tett tényállásának büntető anyagi jog szempontjából releváns kérdéseire fókuszál. Ezen okból a disszertáció nem terjed ki azon rasszista motivációból elkövetett bűncselekmények vizsgálatára, ahol az aljas

indokból történő elkövetés, mint minősítő körülmény állapítható meg.[9] Tekintettel arra, hogy természetükben és jellegükben, valamint bizonyításuk vonatkozásában is jelentősen eltérnek a „klasszikus" gyűlölet-bűncselekményektől, a vizsgálat nem terjed ki továbbá a népirtás (Btk. 142. §), az emberiesség elleni bűncselekmény (Btk. 143. §) és az apartheid (Btk. 144. §) bűncselekmények jogalkalmazói kérdéseinek feltárására és bemutatására. A védett alapjogra és az alapbűncselekmény hiányára, így a gyűlölet-bűncselekmény általam elfogadott, és az EBESZ-dokumentum által meghatározott fogalmára tekintettel az e körön kívül eső, előítélet-motivációjú bűncselekmények dogmatikai elemzésére, valamint e cselekmények tekintetében a jogalkalmazás során felmerülő problémák bemutatására a disszertáció szintén nem terjed ki. A jelzett okok miatt a gyűlöletbeszédet megvalósító bűncselekmények szintén kívül esnek a kutatás keretein, erre tekintettel a dolgozat nem tartalmazza a közösség elleni uszítás (Btk. 332. §), a nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása (Btk. 333. §), a nemzeti jelkép megsértése (Btk. 334. §), valamint az önkényuralmi jelkép használata (Btk. 335. §) bűncselekmények részletes elemzését és bemutatását sem.

A disszertáció nem vállalkozik továbbá a gyűlölet-bűncselekmények teljes körű kriminológiai magyarázatára, különös tekintettel annak makroszintű társadalmi okainak részletes feltárására. A kutatás nem terjed ki az egyéb jogterületek gyűlölet-bűncselekményekkel összefüggő kérdéseinek vizsgálatára, így – a téma szempontjából irányadó Alkotmánybírósági Határozatok és egyedi ügyekben felmerülő kérdések vizsgálatán túl – alkotmányjogi és polgári jogi kérdésekre. A dolgozatnak nem célja a gyűlölet-bűnözés, illetőleg áldozatvédelmi stratégiák átfogó értékelése sem. A disszertáció egy szakértői interjú keretében ugyan érinti a pszichológiai dimenziókat, azonban nem vállalkozik a releváns szociálpszichológiai vagy társadalomlélektani modellek empirikus validálására. A dolgozat nem vizsgálja a társadalmi attitűdök és előítéletek kvantitatív mérésének lehetőségeit, és nem vállalkozik továbbá az áldozatok hosszú távú pszichológiai és társadalmi reintegrációjának, illetve ezek intézményi támogatottságának feltérképezésére sem. A nemzetközi kérdőíves kutatás ellenére a kutatás földrajzi értelemben elsősorban a hatályos magyar jogi szabályozásra koncentrál, ezért a disszertációban a különböző országok szabályozási megoldásainak részletes elemzése és összehasonlítása szintén nem valósul meg. Hiányzik belőle továbbá a digitális térben

[9] Ez a hatályos szabályozás alapján a következő bűncselekmények esetében merülhet fel: emberölés (Btk. 160. § (2) bekezdés c) pont), testi sértés (Btk. 164. § (4) bekezdés a) pont és (6) bekezdés a) pont), személyi szabadság megsértése (Btk. 194. § (2) bekezdés b) pont), rágalmazás (Btk. 226. § (2) bekezdés a) pont), jogellenes fogvatartás mint hivatali bűncselekmény (Btk. 304. § (2) bekezdés a) pont), az alárendelt megsértése mint katonai bűncselekmény (Btk. 449. § (2) bekezdés a) pont).

megvalósuló gyűlölet-bűncselekmények bizonyíthatósága problémáinak önálló, mélyreható elemzése, valamint – az egyedileg vizsgált ügyekben felmerülő elemzéseken túl – a büntetőeljárás, illetőleg a büntetéskiszabás elméleti kérdéseinek részletes vizsgálata. A disszertáció nem vizsgálja továbbá a rendészeti szervek gyűlölet-bűncselekmények témájában tartott belső képzéseinek hatását sem.

III. A kutatás tudományos eredményeinek rövid összefoglalása, javaslatok és az eredmények hasznosításának lehetőségei

III. 1. Nemzetközi jogi kötelezettségek

A dolgozat egyik alapvető megállapítása szerint a gyűlölet-bűncselekményekkel szembeni fellépés nem kizárólag az adott állam belső büntetőpolitikai döntésének kérdése, hanem a nemzetállamokat terhelő nemzetközi jogi és emberi jogi kötelezettségek rendszerébe is illeszkednie kell. A disszertációban ezért részletesen bemutatásra kerül, hogy a nemzetközi dokumentumok a gyűlölet-bűncselekmények elleni hatékony fellépés érdekében, az azokat ratifikáló államok számára ugyan nem határoznak meg egységes, kötelező gyűlölet-bűncselekmény fogalmat, ugyanakkor bizonyos anyagi jogi, eljárásjogi és intézményi kötelezettség a tényleges intézkedések megtételére mégis terheli őket.[10]

Az európai emberi jogi rendszerben így például kiemelkedő szerepet tölt be az Európa Tanács keretében működő EJEB.[11] Az EJEB több ítéletében is kimondta, hogy ha egy ügyben felmerül a rasszista vagy más előítéletes motiváció lehetősége, az állami hatóságokat hivatalból terheli ennek kivizsgálási kötelezettsége.[12] Elvárásként fogalmazódik meg továbbá a nemzetállamokkal szemben az ilyen ügyek hatékony, előítélettől mentes és pártatlan, ésszerű időn belül történő lefolytatása, és annak a ténynek is a figyelembe vétele, hogy a rasszista indíték feltárása különös gondosságot követel.[13]

---

[10] Bővebben: Tóth Zsanett (2014b): A gyűlölet-bűncselekmények megállapíthatóságával és bizonyítási nehézségeivel kapcsolatos problémák. In: Professzorok az Európai Magyarországért Egyesület "A tudomány szolgálatában" című IX. PhD Konferencia előadásai. II. elektronikus konferenciakötet. Szerk.: Dr. Koncz István – Szova Ilona. Professzorok az Európai Magyar-országért Egyesület, Budapest, 190–192. http://www.peme.hu/userfiles/A%20tudom%C3%A1ny%20szolg%C3%A1lat%C3%A1ban%20-%20II.%20k%C3%B6tet.pdf, Letöltés ideje: 2024. június 29.

[11] European Court of Human Rights - Emberi Jogok Európai Bírósága (ECtHR – EJEB).

[12] Például CASE OF NACHOVA AND OTHERS v. BULGARIA (Application no. 43577/98 and 43579/98), 6 July 2005. https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-69630%22]}; Letöltés ideje: 2014. április 7.; CASE OF ŠEČIĆ v. CROATIA (Application no. 40116/02), 31 May 2007. https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-80711%22]}, Letöltés ideje: 2016. április 4.

[13] Például CASE OF STOICA v. ROMANIA (Application no. 42722/02), 4 March 2008. https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-85308%22]}, Letöltés ideje: 2022. április 2.; CASE OF ANGELOVA AND ILIEV v. BULGARIA (Application no. 55523/00), 26 July 2007. https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22002-2561%22]}, Letöltés ideje: 2021. október 28.; Az ítéletek végrehajtását az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága (Committee of Ministers of the Council of Europe) felügyeli. Ez a szerv ellenőrzi, hogy az elmarasztalt állam meghozza-e a szükséges egyedi és általános intézkedéseket. Lásd bővebben: Emberi Jogok Európai Bírósága. Az EJEB 50 kérdésben, 28., 40. és 42. kérdés. https://www.echr.coe.int/d/50questions_eng?p_l_back_url=%2Fsearch%3Fq%3DThe%2BECHR%2Bin%2B50%2BQuestions&p_l_back_url_title=Search; Letöltés ideje: 2026. május 1.

A gyűlölet-bűncselekményekkel összefüggésben egyértelműen megállapítható, hogy az államokat nem csupán absztrakt normakövetési kötelezettség terheli, hanem ezek megvalósulását működő nemzetközi monitoring és számonkérési rendszerek is ellenőrzik.[14] A dolgozat eredményei ezért alátámasztják azon állítást, hogy a gyűlölet-bűncselekmények felismerésének, a hatékony nyomozás és a cselekmények megfelelő minősítésének, illetőleg a cselekmény társadalomra veszélyességével arányban álló szankció kiszabásának követelménye, ma már a nemzetállamok nemzetközi jogi elszámoltathatóságának egyik mérhető területe. Látható továbbá az is, hogy ezek végrehajtását és hatékony megvalósulását a nemzetközi szervezetek sokszor külön bizottságok, munkacsoportok létrehozásával, jelentések, országértékelések stb. formájában valósítják meg.

III. 2. A hazai büntető anyagi jogi szabályozás

A disszertációban feltárt nemzetközi szabályozási modellek, valamint az egyes államok által alkalmazott dogmatikai megoldások összehasonlító elemzése alapján megállapítható, hogy a magyar büntető anyagi jogi szabályozás a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó alapvető nemzetközi követelményekkel összhangban áll.

Az előítélet motiválta cselekmények elleni küzdelem érdekében, a magyar jogalkotó ezen követelménynek alapvetően a Btk. Különös Részében meghatározott külön törvényi tényállások,[15] és az aljas indok, mint minősítő körülmény szabályozási rendszerén keresztül tesz eleget. Ezen kívül a magyar jogalkalmazói gyakorlatból kiemelendő, hogy azoknál a bűncselekményeknél, ahol az aljas indíték nem minősítő körülmény, rasszista motivációból

[14] Az egyik legjelentősebb ellenőrzési mechanizmus az Egyesült Nemzetek Szervezete (United Nations – ENSZ) Faji Diszkrimináció Elleni Bizottsága (Committee on the Elimination of Racial Discrimination – CERD), amely az 1965-ben, A faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló New Yorkban elfogadott egyezmény (ICERD) rendelkezéseinek a végrehajtását felügyeli. Az európai rasszizmus elleni monitoring rendszerben meghatározó szerepet játszik tovább például az Európa Tanács által létrehozott Európai Rasszizmus és Intolerancia-ellenes Bizottság (European Commission against Racism and Intolerance – ECRI) EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Irodája (OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights – OSCE ODIHR – EBESZ DIEJI) valamint az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (European Union Agency for Fundamental Rights – FRA).

[15] A közösség tagja elleni erőszak (Btk. 216. §), népirtás (Btk. 142. §), apartheid (Btk. 144. §), közösség elleni uszítás (Btk. 332. §), a nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása (Btk. 333. §), a nemzeti jelkép megsértése (Btk. 334. §), az önkényuralmi jelkép használata (Btk. 335. §).

történő elkövetés esetén a büntetés kiszabása során ezt súlyosító körülményként figyelembe kell venni.[16]

A disszertációban irányadónak elfogadott EBESZ DIEJI definíciónak, amely szerint a gyűlölet-bűncselekmény alapbűncselekményből és előítélet-motivációból áll,[17] mint sui generis bűncselekmény, a közösség tagja elleni erőszak (Btk. 216. §) bűncselekménye feleltethető meg. A jogalkotó ezzel a megoldással teljesíti azokat a nemzetközi elvárásokat, amelyek szerint az előítéletes motivációval elkövetett erőszakos cselekményeknek jól azonosítható büntetőjogi leképzéssel kell rendelkezniük.[18] A nemzetközi ajánlásokkal összhangban áll az is, hogy a közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye nemcsak a valósan, hanem az elkövető által vélelmezetten az adott védett csoporthoz tartozó áldozat sérelmére elkövetett cselekmény elkövetése esetén is megállapítható.[19] A hazai szabályozás a védett tulajdonságok körét is olyan módon határozza meg, amely lényegében lefedi a nemzetközi emberi jogi dokumentumokban megjelenő alapvető védett kategóriákat. Minderre tekintettel megállapítható, hogy a magyar szabályozás – akár a többi, a korábban hivatkozott Eurojust kérdőívet megválaszoló európai ország szabályozási struktúrájával is összehasonlítva – kifejezetten részletes és komplex megoldást alkalmaz az előítélet motiválta cselekmények kezelésére. Mindezek alapján kimondható, hogy ebben a szabályozási struktúrában nem állapítható meg olyan lényeges szabályozási hiányosság – még ha a közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye törvényi tényállásának a későbbiekben részletezésre kerülő kisebb pontosításai indokoltak lennének is – amely miatt a magyar hazai büntető anyagi jog által szabályozott rendszer önmagában ne lenne alkalmas a gyűlölet-bűncselekményekkel szembeni hatékony fellépésre. Ellenkezőleg, a magyar szabályozás normatív szerkezete alkalmas arra, hogy a gyűlölet-bűncselekmények elleni küzdelem büntető anyagi jogi alapját biztosítsa. A közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye törvényi tényállásának történeti fejlődése is azt mutatja, hogy a jogalkotó reagált a társadalmi eseményekre, valamint fokozatosan közelítette a szabályozást a nemzetközi standardokhoz is. Az Alkotmánybíróság, valamint a Legfelsőbb Bíróság, majd később a Kúria

[16] 56/2007. BK vélemény III.2. pontja alapján.
[17] OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR): Hate Crime Laws. A Practical Guide. Warsaw, OSCE/ODIHR 2009, 16. https://www.osce.org/odihr/36426, Letöltés ideje: 2021. október 23.
[18] Például: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR): Hate Crime Laws. A Practical Guide, 2nd edition, Warsaw, OSCE/ODIHR 2022, 39–40. https://odihr.osce.org/odihr/523940, Letöltés ideje: 2024. január 15.
[19] Például: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR): Hate Crime Laws. A Practical Guide, 2nd edition, Warsaw, OSCE/ODIHR 2022, 63. https://odihr.osce.org/odihr/523940, Letöltés ideje: 2024. január 15.

döntéseiben irányadó jogértelmezés[20] pedig tovább erősítette a közösség tagja elleni erőszak törvényi tényállása jogalkalmazói gyakorlatának értelmezését, illetőleg egységességét.

Mindezek alapján igazoltnak tekinthető a disszertációban megfogalmazott azon állítás, miszerint a magyar gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó büntető anyagi jogi szabályozási rendszer, különösen a közösség tagja elleni erőszak tényállása, alapvetően megfelel a nemzetközi standardoknak, az emberi jogi elvárásoknak és a javasolt szabályozási modelleknek, valamint a jogalkalmazói gyakorlat egységesítése érdekében a szükséges eseti bírósági döntések már segítségül hívhatók.

Ugyanakkor megállapítható, hogy a közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye (Btk. 216. §) esetében mind az (1) bekezdésben foglalt enyhébb, mind a (2) bekezdésben foglalt súlyosabb büntetési tétellel fenyegetett tényállás esetén minősített eseteit a törvény ugyanolyan büntetési tétellel fenyegeti, közöttük nem differenciál. Továbbá – ahogyan azt Szomora Zsolt is a kommentárban jelzi[21] – a közösség tagja elleni erőszak (1) bekezdésében megfogalmazott garázda jellegű alapesete esetén bizonyos minősítő körülmények, így a jelentős érdeksérelem vagy a sértett sanyargatása, nehezen értelmezhetők. Mindezek alapján ezért javasolt a tényállás esetleges újrakodifikálása esetén újragondolni az egyes alapesetekhez tartozó minősítő körülményeket, valamint a hozzájuk tartozó büntetési tételeket. Ennek megtörténtéig pedig a büntetéskiszabás körében kell a két alapeset minősített esetei között – az (1) bekezdésben megfogalmazott alapeset esetén akár a Btk. 82. §-ában megfogalmazott enyhítő szakasz alkalmazásával[22] – különbségtételre törekedni.[23]

[20] Például: EBD.2015.B.3. döntés, Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága, Bfv. III.87/2011/5. számú, 2011. május 3. napján jogerős döntése; BH.2023. 178.

[21] Szomora Zsolt (2022): Az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények. XXI. fejezet. In: Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvhöz: Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. Szerk.: Karsai Krisztina. Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 517.

[22] A büntetés enyhítése Btk. 82. § „(1) A büntetési tételnél enyhébb büntetés szabható ki, ha annak legkisebb mértéke a büntetés kiszabásának elveire figyelemmel túl szigorú lenne. (2) Az (1) bekezdés alapján, ha a büntetési tétel alsó határa a) tízévi szabadságvesztés, ehelyett legkevesebb ötévi, b) ötévi szabadságvesztés, ehelyett legkevesebb kétévi, c) kétévi szabadságvesztés, ehelyett legkevesebb egyévi, d) egyévi szabadságvesztés, ehelyett rövidebb tartamú szabadságvesztést lehet kiszabni. (3) A (2) bekezdés d) pontja esetében szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka vagy pénzbüntetés, illetve e büntetések egymás mellett is kiszabhatóak. (4) Kísérlet vagy bűnsegély esetében, ha a (2) bekezdés alapján kiszabható büntetés is túl szigorú lenne, a büntetést a (2) bekezdés soron következő pontja alapján lehet kiszabni. (5) Ha e törvény korlátlan enyhítést enged, bármely büntetési nem legkisebb mértéke is kiszabható."

[23] Szomora Zsolt (2022): Az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények. XXI. fejezet. In: Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvhöz: Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. Szerk.: Karsai Krisztina. Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 517.

A kutatás bemutatta továbbá, hogy a jogalkalmazói gyakorlat egységesnek mutatkozik – különösen a Kúria Tavaszmező utca néven ismertté vált ügyében hozott döntése óta[24] – a tekintetben, hogy a közösség tagja elleni erőszak bűncselekményét a többségi társadalom tagja, így a magyar nemzethez tartozó személy sérelmére is elkövethető. Ugyanakkor a törvényi tényállás szövege – a közösség elleni uszítás tényállásával (Btk. 332. §) ellentétben – a magyar nemzetet a védett csoportok között kifejezetten nem nevesíti. Minderre tekintettel a határozott és világos diszpozíció követelményének érvényesülése érdekében is javasolt lehet megfontolni a tényállás szövege védett csoportjainak a magyar nemzettel történő kiegészítését és pontosítását.[25]

A jogalkalmazói gyakorlat kiforrott a tekintetben is, hogy azoknál a bűncselekményeknél, ahol az aljas indok, mint minősítő körülmény nem került szabályozásra, és a cselekményt az elkövető rasszista motívumból követte el, a hivatkozott 56. számú BK vélemény alapján e motivációt a bíróság súlyosító körülményként veszi figyelembe. Ugyanakkor – a jogbiztonság fontosságára, és arra hivatkozással, hogy a büntetőjogi rendelkezéseknek világosnak kell lenniük – az ECRI hatodik körös országértékelésében is megismételte azon ajánlását, amely szerint javasolt, hogy a Btk.-ban kifejezetten rögzítésre kerüljön egy olyan általános rendelkezés, amely szerint a rasszista motiváció minden bűncselekmény esetében súlyosító körülmény.[26] Kétségtelen, hogy a hivatkozott BK vélemény nem tartalmaz konkrét iránymutatást az aljas indokból, illetőleg előítélet-motivációból elkövetett cselekményeket érintően, amely nem feleltethető meg az írott büntető törvény követelményének (nullum crimen, nulla poena sine lege scripta), és a jogalkalmazói gyakorlatban pedig bizonyos esetekben indokolt lenne ezen motiváció egyes vagyon ellen irányuló bűncselekményeknél történő figyelembevétele.[27] Az értekezés rávilágít ezért arra is, hogy megfontolandó a Btk. Általános Részében a büntetéskiszabás körében rögzíteni egy olyan általános súlyosító körülményt, amely szerint azoknál a bűncselekményeknél, ahol a jogalkotó nem értékeli külön a rasszista motivációt, akár az alaptényállás részeként, akár minősítő körülményként, ott a

[24] Kúria, Bfv.II.590/2012/18. szám, 2013. február 7.
[25] Lásd bővebben: A nemzetiségi biztoshelyettes 4/2025. számú elvi állásfoglalása a gyűlölet-bűncselekmények és a gyűlöletbeszéd elleni fellépés lehetőségeiről, 92–95. és 121. https://www.amnesty.hu/a-torolt-ombudsmanhelyettesi-allasfoglalasok/, Letöltés ideje: 2026. február 2.
[26] ECRI Jelentés Magyarországról (hatodik ellenőrzési ciklus). Elfogadva: 2022. december 6., közzététel: 2023. március 9., 65. pont. https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/hungary, Letöltés ideje: 2025. december 11.
[27] Lásd bővebben: A nemzetiségi biztoshelyettes 4/2025. számú elvi állásfoglalása a gyűlölet-bűncselekmények és a gyűlöletbeszéd elleni fellépés lehetőségeiről, 97–98. és 121. https://www.amnesty.hu/a-torolt-ombudsmanhelyettesi-allasfoglalasok/, Letöltés ideje: 2026. február 2.

bíróságnak azt súlyosító körülményként kell figyelembe venni. Mindez szimbolikus jelentőségű is lenne egyrészt mind az áldozatok, mind az elkövetők felé, másrészt az adott paragrafusra történő konkrét hivatkozás által a rasszista motiváció jelenléte ezáltal a bíróság ítéleteiben is kifejezetten megjelenne.

III. 3. A közösség tagja elleni erőszak megállapíthatóságának és bizonyíthatóságának nehézségei és a kutatási eredmények lehetséges hasznosítási lehetőségei

III. 3. 1. A jogalkalmazói gyakorlat során felmerülő problémák

A közösség tagja elleni erőszak bűncselekményével érintett ügyek vizsgálata igazolta, hogy a gyűlölet-bűncselekmények megállapíthatóságával és bizonyíthatóságával kapcsolatos visszatérő problémák elsődlegesen nem a normatív szabályozás hiányosságaiból, hanem a jogalkalmazói gyakorlat során felmerülő problémákból adódnak. A 12 éves időszakot átölelő vizsgálat körébe vont, 460 darab közösség tagja elleni erőszak bűncselekményével érintett ügy elemzése alapján megállapítható, hogy a közösség tagja elleni erőszak bűncselekményének törvényi tényállása – még a szabályozási pontosítást igénylő apróbb részletei ellenére is –, alapvetően alkalmas az előítélet motiválta cselekményekkel szembeni hatékony fellépésre, azonban a tényállás következetes és egységes alkalmazása nem minden esetben valósul meg. A disszertáció következtetéseit példaként hozott ügyekkel, és az összes ügyből levont következtetésekkel – amelyek statisztikai adatokkal alátámasztva, évenkénti bontásban, táblázatos formában lettek a dolgozat részévé téve – igazolja.

Az összesen 460 vizsgált ügy adatai alapján megállapítható,[28] hogy az esetek döntő többsége a korábbi időszakban keletkezett, így a 2009–2015 közötti évek adják az ügyek mintegy 80%-át (368 ügy), míg a 2020–2024 közötti időszak csak 20%-ot (92 ügy). Éves bontásban a legmagasabb ügyszám 2012-ben volt 75 üggyel, ami az összes ügy mintegy 16%-át jelenti.

Területi eloszlás szempontjából a főváros kiemelkedően domináns: Budapesthez köthető körülbelül 218 ügy, ami az összes eset közel 47%-a. Ebből az a következtetés kerül a

[28] 2009-ből 31, 2010-ből 38, 2011-ből 42, 2012-ből 75, 2013-ból 58, 2014-ből 61, 2015-ből 63, 2020-ból 14, 2021-ből 23, 2022-ből 21, 2023-ból 22 és 2024-ből 12 ügy került a vizsgálatba bevonásra.

dolgozatban levonásra, hogy majdnem minden második ügy a fővárosban került elbíráslásra. A megyék közül Borsod-Abaúj-Zemplén, Pest és Heves emelkedik ki viszonylag magasabb esetszámmal. A településtípus szerinti bontás alapján szintén erős urbanizációs hatás látszik, amely alapján a főváros és a megyeszékhelyek együttesen adják az ügyek többségét, míg a falvak aránya jóval alacsonyabb.

III. 3. 1. 1. Alulminősítés kérdése

A kutatás visszatérő jogalkalmazási problémaként azonosította az előítéletes motiváció késedelmes felismerését, az előítélet-indikátorok figyelmen kívül hagyását és azok nem megfelelő dokumentálását. E hiányosságok jellemzően az eljárás korai szakaszában, különösen az elsődlegesen a helyszíni rendőri intézkedések, a feljelentés értékelése és az első bizonyítási cselekmények elvégzése során jelentkeznek. Az alulminősítés következtében az ügyeket gyakran más bűncselekménynek minősítették, ami szélsőséges esetben ahhoz is vezethetett, hogy a feljelentést magánindítvány hiányában elutasították.

III. 3. 1. 2. Előítélet-motiváció bizonyíthatósága, előítélet-indikátorok

Az előítélet-motiváció bizonyíthatósága kapcsán a disszertációban a vizsgálat tárgyává tett ügyekben áttekintésre kerültek a motivációt esetlegesen bizonyító előítélet-indikátorok.[29]

Az előítélet-motiváció bizonyításában kiemelt szerepe van az előítélet-indikátoroknak. Ilyen lehet az elkövető által használt nyelvezet, a gesztusok, jelképek, valamint a sértett és az elkövető közötti csoportkülönbség. A vizsgált ügyek alapján a leggyakoribb indikátor az elkövetés során használt szóhasználat volt. Ennek megfelelően különösen fontos, hogy a sértett és a tanúk észlelései már a helyszíni jegyzőkönyvben pontosan, a lehető legteljesebben, adott esetben szó szerint kerüljenek rögzítésre. E dokumentálás elmaradása közvetlenül hozzájárulhat a téves minősítéshez vagy végső esetben ahhoz, hogy az elkövető cselekménye

[29] 30/2019.(VII. 18.) ORFK utasítás a gyűlölet-bűncselekmények kezelésével összefüggő rendőrségi feladatok végrehajtásáról. „2. pont a) előítélet-indikátorok: olyan tények vagy objektív körülmények, amelyekből arra lehet következtetni, hogy egy bűncselekményt részben vagy teljes mértékben előítéletes indítékból követtek el; b) előítélet-indikátorok listája: az előítéletes indítékkal elkövetett gyűlölet-bűncselekmények felismerésében és bizonyításában nyújt segítséget, bármely elem megléte önmagában az előítéletes indítékot nem bizonyítja, azonban már egy előítélet-indikátor észlelése is indokolja a nyomozás előítéletes indíték vizsgálatára történő kiterjesztését."

jogi következmények nélkül marad. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a rasszista kijelentések önmagukban nem feltétlenül alapozzák meg a gyűlölet-bűncselekmény megállapíthatóságát.

Az előítélet-indikátor lehet továbbá az elkövetés helyszíne, illetőleg az elkövetés időpontja is. A vizsgálat arra a következtetésre jutott, hogy a legritkább esetben követik el a közösség tagja elleni erőszak bűncselekményével érintett cselekményeket az adott, megtámadott kisebbségi csoporttal vagy egy gyűlölet-csoporttal összefüggésbe hozható helyszínen, illetőleg a számukra fontos esemény időpontjában. A leggyakoribb elkövetési helyszínek az utca, valamely tömegközlekedési eszköz megállója, annak közvetlen környezete, illetőleg magán a tömegközlekedési eszközön, boltban, valamilyen szórakozóhelyen, valamint vendéglátó egységben, továbbá online valósulnak meg. Ugyanez az állítás igaz az elkövetés időpontjára is, így az esetek jellemzően egy szokásos hétköznapon, mindenféle előzmény nélkül történtek. A védett csoporttal összefüggésbe hozható helyszínek, illetőleg időpontok közül több esetben felmerült valamelyik zsinagóga, romák lakta településrész, harmadik országbeli állampolgárokkal összefüggésbe hozható szálláshely és útvonal. A legtöbb ilyen esetben a Budapest Pride helyszínével, annak környékével és időpontjával, de található példa arra is, hogy az EuroGames rendezvény időpontja előtt, valamely zsidó vallási ünneppel, fesztivállal, világkongresszussal vagy fotókiállítás helyszínével vagy időpontjával összefüggésben került sor a feljelentés megtételére. A gyűlölet-csoporttal összefüggésbe hozható időpontként volt példa a Trianon emléknapra, a Kitörés napjára, valamint a Bajtársiasság napjára.

Kiemelendő, hogy az előítélet-indikátorok önmagukban nem bizonyítják, hogy gyűlölet-bűncselekmény történt, de ha felmerül egy ilyen körülmény, akkor a nyomozó hatóság köteles vizsgálni annak esetleges lehetőségét. Ugyanakkor önmagában az, hogy az alább felsorolt indikátorok közül egyik sem állapítható meg, nem jelenti azt, hogy teljes mértékben kizárható az előítélet-motivált bűncselekmény elkövetése.[30] Egyes esetekben ugyanis pont a más motiváció hiánya az, amely gyűlölet-bűncselekményre utalhat.

[30] OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR): Hate Crime Laws. A Practical Guide, 2nd edition, Warsaw, OSCE/ODIHR 2022, 16. https://odihr.osce.org/odihr/523940, Letöltés ideje: 2024. január 15.

III. 3. 1. 3. Áldozatok, elkövetők és elkövetési módok

III. 3. 1. 3. 1. Gyűlölet-bűncselekmények áldozatai

A gyűlölet-bűncselekmények sajátossága, hogy az elkövető a sértettet vélt vagy valós védett tulajdonsága miatt választja ki, ezért a passzív alanyok egymással felcserélhetők, helyettesíthetők. A cselekmény hatása ezért még nagyobb lehet, hiszen a sértett egyáltalán nem számít rá, hogy ő bűncselekmény áldozatává válik, és mivel a bűncselekmény az identitásában érinti egy olyan tulajdonságára tekintettel, melyen nem tud változtatni, a gyűlölet-bűncselekmények áldozatokra gyakorolt lelki hatása még jelentősebb.[31] A 2020 és 2024 közötti vizsgált ügyek alapján az áldozatok döntő többsége a cselekményt megelőzően nem ismerte az elkövetőt, amely körülmény megerősíti az ilyen cselekmények tipikusan alkalmi, előzetes személyes kapcsolat nélküli jellegét.

A dolgozat vizsgálata körébe vonta a passzív alanyok védett csoporthoz tartozásának kérdését is a felfüggesztéssel, a vádemelés elhalasztásával/feltételes ügyészi felfüggesztéssel és a vádemeléssel zárult ügyekben. A vizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy az ügyekben leggyakrabban az áldozatok a roma etnikai csoporthoz tartozók voltak. A 2009–2015-ös időszak eltérő abban a vonatkozásban a későbbiektől, hogy még ebben az időszakban a magyar nemzet tagjai sérelmére követték el második leggyakrabban a közösség tagja elleni erőszakot, addig ez a 2020–2024-es időszakra már nem volt jellemző. Összességében a második leggyakrabban a nemi identitásuk vagy szexuális irányultságuk, ezt követően pedig – összefoglalóan – bőrszínük, valamint a zsidó vallási csoporthoz tartozásuk miatt lettek passzív alanyok a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai.

A bűncselekmény előítélet-motivációjára utalhat a sértett vélt vagy valós csoporthoz tartozása. A dolgozat eredményei rámutatnak, hogy a közösség tagja elleni erőszak áldozatai között megtalálhatók – többek között – a nemzetiségük, nemi identitásuk vagy szexuális irányultságuk, etnikai hovatartozásuk miatt bántalmazott sértettek mellett a választási kampányhoz kapcsolódóan valamely párt támogatói, migránsok, hajléktalanok, illetve egy felsőoktatási intézmény átalakítása miatt tiltakozó csoporthoz tartozó sértettek is. Volt olyan

[31] OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR): Hate Crime Laws. A Practical Guide, 2nd edition, Warsaw, OSCE/ODIHR 2022, 20–21. https://odihr.osce.org/odihr/523940, Letöltés ideje: 2024. január 15.

ügy is, amelyben az áldozatot azért támadta meg az elkövető, mert egy bizonyos olyan bolt hálózat dolgozója volt, amely ellen előítéletes érzéssel viseltetett. Egyedül 2022-ben került elrendelésre olyan ügyben nyomozás, amelyben a cselekmény fogyatékos személy sérelmére történt, azonban az elkövető beszámítási képességének hiányára tekintettel, büntethetőséget kizáró okból, az eljárás bűncselekmény hiányában megszüntetésre került.

A kutatás eredményei igazolták, hogy a civil szervezetek kiemelkedő szerepet töltenek be az áldozatoknak a büntetőeljárás során nyújtandó jogi segítségnyújtásban. A vizsgálat megállapította, hogy az összes, évenkénti ügyszámhoz viszonyítva, minden évben körülbelül az ügyek egyharmadában, illetőleg egynegyedében a gyűlölet-bűncselekmények miatt feljelentést tett személyeket, valamint a bűncselekmények áldozatait valamilyen formában képviselő is segítette.

III. 3. 1. 3. 2. Gyűlölet-bűncselekmények elkövetői

A kutatás igazolta, hogy az elkövetők jellemzően hétköznapi emberek, akiknek szervezett gyűlöletcsoporthoz való kötődésükre a nyomozás során adat nem merült fel. Egyes ügyekben merült fel csak adat például szkinhead csoporthoz, vagy a feloszlatott Magyar Gárda, illetőleg az Új Magyar Gárda Mozgalomhoz való tartozásukra.

A vizsgált időszak adatai alapján a közösség tagja elleni erőszakkal érintett ügyek elkövetői túlnyomórészt férfiak.[32] A női elkövetők száma minden évben alacsony maradt, ezért az elkövetői szerkezetet egyértelműen férfi elkövetői dominancia jellemzi. Ez az eredmény kriminológiai szempontból is jelentős, mert arra utal, hogy az ilyen típusú erőszakos cselekmények elkövetésében nemi koncentráció figyelhető meg.

Az életkori adatok alapján a férfi elkövetők jellemzően fiatal felnőttek, átlagéletkoruk többnyire a húszas és harmincas életévek köré esik. Ezzel szemben a női elkövetők esetében az átlagéletkor jelentős ingadozást mutat, és több esetben magasabb értékeket ér el, ami arra utal, hogy körükben nem az életkori sajátosságok, hanem inkább egyedi élethelyzetek játszanak szerepet az elkövetésben. Az adatok alapján tehát a férfi elkövetők esetében kirajzolódik egy életkori „kockázati zóna”. A női elkövetők alacsony számára tekintettel ugyanakkor a nők

[32] A 2009 és 2015, valamint 2020 és 2024 között összesen elkövetett és vizsgálat körébe vont 460 ügyből a vádemeléssel zárult ügyekben 372 fő férfi és 31 női elkövetővel szemben került sor vádemelésre.

életkori sajátosságaira vonatkozó általánosabb következtetések csak kellő óvatossággal vonhatók le.[33]

A férfi elkövetők iskolai végzettségének vizsgálata azt mutatja, hogy körükben domináns az alacsony iskolázottság, különösen a legfeljebb nyolc általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya. A szakmunkás végzettség ugyan viszonylag gyakori, azonban a közép- és különösen a felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma ehhez képest alacsony. A női elkövetők esetében hasonló mintázat figyelhető meg, bár az alacsony elkövetői szám miatt az általánosítás korlátozottabb, ugyanakkor körükben is felülreprezentáltak az alacsony iskolai végzettségű személyek. Összességében az iskolai végzettség tekintetében ezen adatokból kapcsolat mutatható ki az alacsony képzettségi szint és az elkövetővé válás között.[34]

A disszertáció bemutatja, hogy a vádemeléssel zárult ügyekben milyen arányban találhatóak a férfi és a női elkövetők között büntetett előéletűek. A férfi elkövetők közül 124 fő rendelkezett büntetett előélettel, amely 33,33%-os arányt jelent, vagyis körülbelül minden harmadik férfi elkövető büntetett előéletű volt. A női elkövetők esetében a 31 elkövetőből 6 fő volt büntetett előéletű, ami 19,3%-os aránynak felel meg. Az adatokból látható, hogy a büntetett előélet aránya a férfi elkövetők körében magasabb, mint a nőknél. Ugyanakkor a női elkövetők alacsony száma miatt az ő esetükben az évenkénti arányok kevésbé tekinthetők stabilnak, ezért inkább az összesített adatok alapján vonható le megbízható következtetés. Összességében tehát az állapítható meg, hogy a vádemeléssel zárult ügyekben a férfiak nemcsak nagyobb számban szerepelnek elkövetőként, hanem körükben a büntetett előélet előfordulása is gyakoribb.

Az előítéletek kialakulásának pszichológiai hátterét, és az ezekből fakadó agresszív viselkedés mechanizmusait vizsgálva a szakértővel végzett interjú[35] megállapításai rámutattak arra, hogy az előítéletek és az ebből születő agresszió nem elszigetelt jelenségek, hanem egymással szorosan összefüggő, komplex folyamatok eredményei. Kialakulásuk már az észlelés szintjén megkezdődik, és szorosan összefonódik az érzelmi működéssel, a szocializációval és a

[33] Lásd bővebben: Kó József (2025): Életkor és bűnözés. *Kriminológiai Tanulmányok 62.*, 65–90. DOI: 10.58655/KT.62.2025-4. https://okri.hu/images/stories/KT/KT62_2025/004_Ko.pdf, Letöltés ideje: 2026. április 19.

[34] Lásd bővebben: Hegedűs Judit – Fekete Márta (2014): Korai iskolaelhagyás és a kriminalitás kapcsolata, kezelésének lehetőségei. A tanulmány a QALL – *Végzettséget mindenkinek!* című projekt keretén belül készült. 2014. január, Budapest. https://real.mtak.hu/16285/1/Projektek-2013-QALL-a_korai_iskolaelhagys_s_a_kriminalits_kapcsolata.pdf, Letöltés ideje: 2026. április 19.

[35] Végh József nyá. r. ezredes, kriminálpszichológussal az interjú 2026. január 27. napján Budapest, XII. kerületében a Nemzetközi Oktatási Központban.

csoportdinamikával. Megértésük és kezelésük csak több szinten, összehangolt módon lehetséges, amelyben az egyéni felelősség mellett a család, az oktatás és a társadalom szerepe egyaránt meghatározó. Az agresszió nem spontán jelenség, hanem fokozatosan felépülő folyamat, amelynek megértése a megelőzés szempontjából kulcsfontosságú. A megelőzés kulcsa a korai szocializáció, az érzelmi intelligencia fejlesztése és a társadalmi kohézió erősítése.

III. 3. 1. 3. 3. Gyűlölet-bűncselekmények az elkövetők és az elkövetési módok szerint

A kutatás eredményei rámutatnak arra, hogy elkövetők és elkövetési módok szerint jellemzően két csoportba sorolhatók az ügyek.

Az egyik tipikus ügycsoportban egy vagy kevés számú elkövető áll szemben a passzív alannyal. Ezen ügykörön belül elkülöníthetők azok az esetek, amelyekben az elkövető és a sértett korábbról ismerték egymást, valamint azok, amelyekben először az elkövetés során kerültek kapcsolatba. Ez utóbbi esetekben a bizonyítás nehézségét elsősorban az elkövető azonosítása okozza, ezért különös jelentősége van a tanúk felkutatásának és a helyszíni kamerafelvételek haladéktalan beszerzésének.

Ezekben az ügyekben gyakran felmerül a vegyes motiváció kérdése, vagyis hogy az elkövetőt nem kizárólag a sértett vélt vagy valós csoporthoz tartozása, hanem más körülmény is motiválta. Az előítéletes indítékot ilyenkor rendszerint az elhangzott kijelentések támasztják alá, a jogalkalmazói nehézség pedig annak eldöntése, hogy az elhangzó szavak csak a konfliktus hevében felmerülő indulat levezetését szolgálják, esetleg csak egyfajta szitkozódásként hangzanak el, vagy az elkövetőt a passzív alany vélt vagy valós csoporthoz tartozása miatti ellenérzése motiválta ezek kimondásakor. A disszertáció igazolja, hogy a kérdés eldöntése ezért az eset összes körülményének feltárása mellett, minden ügyben egyedi mérlegelést igényel.

A másik tipikus ügycsoportban több, azonos nézeteket valló elkövető lép fel egy vagy több passzív alannyal szemben. Ilyen esetekben a bizonyítás fő nehézségét az elkövetők azonosítása és az egyes cselekmények pontos szerepmegosztásának feltárása jelenti. Ezért különösen fontos a sértetti és tanúvallomások azonnali rögzítése, az előítélet-indikátorok korai azonosítása, valamint a helyszíni kamerafelvételek soron kívüli beszerzése.

A kutatás eredményei igazolták, hogy a bűncselekmény előítélet-motivációjának bizonyíthatósága szempontjából elengedhetetlen, hogy az eljáró hatóság tagjai a fent hivatkozott előítélet-indikátorokat ismerjék, felismerjék és azokat az ügy kezdetétől pontosan rögzítsék.

III. 3. 1. 4. Vizsgálat körébe vont ügyek befejezési módjuk szerint

A dolgozat a vizsgálat körébe vont ügyeket évenkénti bontásban befejezési módjuk szerint is részletesen tartalmazza. Az adatokból az a következtetés vonható le, hogy külön-külön vizsgálva az ügyek legnagyobb számban vádemeléssel fejeződnek be.[36] Az eljárás megszüntetése esetén azt leggyakrabban bűncselekmény hiánya vagy bizonyítottság hiánya miatt szüntették meg. Az ügyek között fellelhető volt olyan eset is, amikor nem a gyanúsított követte el a bűncselekményt, valamint amelyben – legalább az egyik – elkövető gyermekkorú volt, erre tekintettel vele szemben gyermekkor miatt, vagy bizonyos esetekben az elkövető beszámítási képességének hiánya miatt kóros elmeállapotára tekintettel, eredményes közvetítői eljárás lefolytatása, vádemelés elhalasztása, illetőleg feltételes ügyészi felfüggesztés leteltét követően került sor az eljárás megszüntetésére.

III. 3. 1. 5. Vádemeléssel zárult ügyek

Az eredmények alapján igazolható, hogy több olyan ügy volt, amelyben bár az ügyészség közösség tagja elleni erőszak elkövetése miatt emelt a vádlottal/vádlottakkal szemben vádat, azonban a bíróság a gyűlölet-bűncselekményt jogerős döntésében nem látta megállapíthatónak.

A kutatás évenkénti bontásban vádlottanként vizsgálta a bíróság jogerős döntésében kiszabott büntetéseket, illetőleg alkalmazott intézkedéseket. Megállapítható, hogy a vádlottakkal szemben legtöbb esetben maximum felfüggesztett szabadságvesztés kerül kiszabásra. Végrehajtandó szabadságvesztés alkalmazására[37] jellemzően csak akkor került sor, ha a bíróság a közösség tagja elleni erőszak bűntettének valamelyik minősítő körülményét

[36] A vizsgálat körébe vont, 2009 és 2015 között, valamint 2020 és 2024 között elkövetett 460 ügyből 56 ügyben került sor a feljelentés elutasítására, 107 ügyben az eljárás – egyes ügyekben megrovás alkalmazása melletti – megszüntetésére, 95 ügyben a nyomozás felfüggesztésére és 201 ügyben vádemelésre. 1 ügyben az elkövető még feltételes ügyészi felfüggesztés hatálya alatt áll.

[37] A szabadságvesztés végrehajtása kérdésében lásd bővebben: Lajtár István (2025): A szabadságvesztés végrehajtásának céljai és elvei. A szabadságvesztés végrehajtásának rendje. Az elítéltek reintegrációja és az egyéniesített fogvatartási programterv. In: Büntetés-végrehajtási jog. Szerk.: Hegedűs Búcsú. 5., átdolgozott kiadás. Patrocinium Kft., Budapest, 142–151.

megállapíthatónak látta, és az elkövető már büntetett előéletű volt, továbbá vele szemben – akár más ügy egyesítése következtében – halmazati büntetést szabott ki. 2023-ban és 2024-ben már egy-egy elkövetővel szemben elzárás alkalmazására[38] is sor került.

A vizsgálat kitért külön azon ügyekre is, ahol fiatalkorú elkövetők[39] szerepeltek, és velük szemben vádemelésre, vádemelés elhalasztására, illetőleg feltételes ügyészi felfüggesztés alkalmazására, valamint bizonyos esetekben az ügyek megrovás alkalmazása melletti megszüntetésére került sor. Az alkalmazott jogkövetkezmények megvizsgálását követően levonható az a következtetés, hogy velük szemben a bíróság leggyakrabban felfüggesztett szabadságvesztés kiszabását, vagy próbára bocsátást alkalmaz azzal, hogy ezen büntetés, illetőleg intézkedés próbaideje alatt a fiatalkorú mindig pártfogó felügyelet alatt áll.[40]

III. 3. 1. 6. További következtetések

A 2009 és 2015 között, és a 2020 és 2024 között elkövetett ügyekben a nyomozó hatóság határozatait és a bíróság érdemi döntéseit összehasonlítva a kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy ezen utóbbi időszakban a bűncselekmény minősítésére és az előítélet-motiváció meglétére vagy hiányára jellemzően mindkettő részletesebb jogi indokolást tartalmaz. A nyomozó hatóság határozataiban – a korábbiakkal ellentétben – jó gyakorlatként jelenik meg továbbá, hogy a döntések jellemzően már tartalmazzák az elkövetés során elhangzott esetleges kijelentéseket, valamint azt is, hogy passzív alanyt mely védett tulajdonságára tekintettel érte a sérelem. Egyes esetekben azonban ez elmarad, ahogyan a vádiratok, illetőleg a bírósági ítéletek tényállásaiban sem mindig lelhető fel, hogy például az elkövető kijelentéseit az áldozat mely védett csoporthoz tartozására tekintettel, milyen előítéletes érzületétől fűtve mondta.

Megszilárdult a jogalkalmazói gyakorlat abban is, hogy az elkövetőnek nem kell általánosan előítéletes érzéssel viseltetnie az adott közösség iránt, hanem elegendő annak az elkövetés során

[38] Lásd bővebben az elzárásról: Gellér Balázs – Ambrus István – Vaskuti András (2019): A Magyar Büntetőjog Általános Tana II. Büntetéstan. A büntetőjogi jogkövetkezmények tana. ELTE Eötvös Kiadó – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, 159–160.

[39] Btk. 105. § „(1) Fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem. (2) E törvény rendelkezéseit a fiatalkorúakra a jelen fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni."

[40] A fiatalkorúak pártfogó felügyeletéről lásd bővebben: Dávid Lilla (2011): A fiatalkorúak pártfogó felügyelete és az Emmaüs szervezetek. In: Tanulmányok Tóth Mihály professzor 60. születésnapja tiszteletére. Szerk.: Gál István László. Kódex Nyomda Kft, Pécs, 145–154.

való tanúsítása.[41] Eseti kivételtől eltekintve, helytállóan állapítják meg az eljáró hatóságok, hogy amennyiben a közösség tagja elleni erőszak bántalmazással elkövetett fordulata valósult meg (Btk. 216. § (2) bekezdés), és az elkövető cselekménye testi sérülést is okoz, akkor a két bűncselekmény valóságos anyagi halmazata megállapítható.[42] Helytálló a jogalkalmazói gyakorlat a tekintetben is, hogy a testi sértés megvalósulása esetén az előítéletes okból történt megvalósításra tekintettel az aljas indokból történő elkövetést, mint minősítő körülményt a kétszeres értékelés tilalma miatt nem állapítják meg.[43]

A vizsgálat eredményei igazolták, hogy az eljáró hatóság tagjai úgyszintén megfelelően minősítik a cselekményeket, amikor az elkövető kihívóan közösségellenes magatartása, amely alkalmas arra, hogy az adott csoportban riadalmat keltsen, egyúttal bántalmazással vagy kényszerítéssel valósul meg, akkor csak a közösség tagja elleni erőszak bántalmazással vagy kényszerítéssel megvalósuló alapesetét állapítják meg (Btk. 216. § (2) bekezdését).

A kutatás eredményei alapján leggyakrabban – továbbra is – a következő két jogalkalmazói probléma állapítható meg. Az egyik a közösség tagja elleni erőszak garázda alapesetének rendbeliségét érinti (Btk. 216. § (1) bekezdés). A hivatkozott alapesetnek nincs sértettje, így a rendbelisége a magatartások számához, és nem a passzív alanyok számához igazodik.[44] Ennek ellenére a vizsgálat még mindig feltárt olyan döntéseket, amelyekben – helytelenül – a bűncselekmény rendbeliségét a passzív alanyok számához igazítják.

Jogalkalmazói kihívást jelent bizonyos esetekben továbbra is annak megállapítása, hogy mely cselekmények alkalmasak a riadalom keltésére. Hangsúlyozandó, hogy a garázdasággal (Btk. 339. §) ellentétben, a közösség tagja elleni erőszak esetében a tényállásszerűséghez nem szükséges, hogy a cselekményt – amely alkalmas így a köznyugalom megzavarására – harmadik személy is érzékelhesse. A közösség tagja elleni erőszak esetében (Btk. 216. § (1) bekezdés) a kihívóan közösségellenes magatartásnak a közösség tagjaiban való riadalom keltésére kell alkalmasnak lennie. Erre tekintettel az akkor is megvalósul, ha a kihívóan

[41] EBD.2015.01.B.3.
[42] Pallagi Anikó (2015): Az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények. XXI. fejezet. In: Büntetőjog Különös Rész I. Szerk.: Blaskó Béla. Rejtjel Kiadó, Budapest – Debrecen, 225.
[43] A kettős értékelés tilalmának kérdését lásd bővebben: Gellér Balázs József (2011): Gondolatok a kettős értékelés tilalmáról a látszólagos alaki halmazat feloldására szolgáló elvekről. In: Tanulmányok Tóth Mihály professzor 60. születésnapja tiszteletére. Szerk.: Gál István László. Kódex Nyomda Kft., Pécs, 219–242.
[44] Békés Ádám (2016): Az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények. Közösség tagja elleni erőszak. XXI. fejezet. In: A Büntető Törvénykönyvről szól 2012. évi C. Törvény Nagykommentárja. Szerk.: Polt Péter. OPTEN Informatikai Kft., Budapest, 677.

közösségellenes magatartás harmadik személy számára nem, csak az adott közösség tagja számára érzékelhető. Amennyiben az a passzív alany számára sem érzékelhető, akkor a bűncselekmény nem állapítható meg, hiszen egy érzékelhetetlen cselekmény nem alkalmas a riadalom kiváltására sem. Kiemelendő ugyanakkor, hogy objektív körülmény a cselekmény riadalom keltésére való alkalmasságának megítélése, amelyet az egész társadalom értékítélete mentén kell meghatározni, és így nem bírnak jelentőséggel a közösség tagjainak megalapozatlan félelmei, valamint érzékenységük.[45]

A disszertáció eseti jogalkalmazói problémaként tárta fel a közösség elleni uszítás és a közösség tagja elleni erőszak elhatárolása kapcsán fellépő bizonytalanságokat.

A dolgozat arra a következtetésre jutott, hogy a közösség tagja elleni erőszak vonatkozásában a büntetéskiszabási gyakorlat alapvetően enyhe, a kiszabott büntetések a fellebbezés folytán eljáró másodfokú, illetőleg harmadfokú bíróságok jellemzően még tovább enyhítenek. Mindez annak a veszélyével jár, hogy éppen az a jogalkotói cél nem valósul meg, amely miatt – az előítéletes motivációra tekintettel – a jogalkotó egy külön, súlyosabb büntetési tétellel fenyegetett sui generis bűncselekményt hozott létre, kifejezve ezzel azt az elkövető felé, hogy a cselekményét mennyire elítéli, egyúttal az áldozatok irányába mutatva ezzel együttérzését. A cselekmény súlyához igazodó megfelelő büntetés elmaradása következtében az áldozatok és közösségeik bizalma sérülhet az igazságszolgáltatással szemben, ami a látenciát tovább növelheti.

Minderre tekintettel a dolgozat rámutat arra, hogy az egész büntetőeljárás során az eljáró hatóságok részéről kiemelten fontos, hogy az előítélet-motiváció feltárása érdekében minden szükséges intézkedést megtegyenek, a cselekményeket ennek megfelelően helyesen minősítsék, és az elkövetővel szemben alkalmazott intézkedés vagy kiszabott büntetés pedig kellően tükrözze az elkövető és cselekménye társadalomra veszélyességét.

Megállapítható, hogy a 2020 és 2024 közötti vizsgált időszakban a jogalkalmazói gyakorlat a korábbi időszakhoz képest kiegyensúlyozottabbá és kiforrottabbá vált, az eljáró hatóságok

[45] Békés Ádám (2016): Az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények. Közösség tagja elleni erőszak. XXI. fejezet. In: A Büntető Törvénykönyvről szól 2012. évi C. Törvény Nagykommentárja. Szerk.: Polt Péter. OPTEN Informatikai Kft., Budapest, 675–677.

jellemzően ismerik a gyűlölet-bűncselekmények témájában kiadott iránymutatásokat és irányító intézkedéseket, valamint a Legfelsőbb Bíróság és Kúria eseti döntéseit.

A dolgozat eredményei igazolták, hogy az előítélet-indikátorok figyelmen kívül hagyása közvetlenül hozzájárulhat az alulminősítéshez vagy a téves jogi minősítéshez, szélsőséges esetben pedig ahhoz, hogy akár az elkövető cselekménye következmények nélkül maradjon. Mindez pedig arra utal, hogy a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos jogalkalmazói gyakorlat fejlesztése, és e témában a szakmailag ismeretek és tudatosság növelése továbbra is indokolt és szükséges.

A gyűlölet-bűncselekmények az alapvető jogokat sértik, ezért – a bíróság és a rendőrség mellett, amelyek feladatait e témában a dolgozat szintén ismerteti - az ügyészség szerepe e területen kiemelt.[46] A dolgozat alapján az ügyészségi feladatok közé tartozik a nyomozó hatósági, ügyészségi és bírósági döntések figyelemmel kísérése, a szakmai továbbképzés, a nemzetközi tevékenység, amelyet például kontaktpontok útján teljesíti,[47]szakmai iránymutatások kidolgozása, valamint a rasszista motívum feltárásának ösztönzése és a megfelelő szankció indítványozása. Az elemzés alapján megállapítható, hogy az ügyészség a jogszabályok által biztosított keretek között érdemi szerepet játszik a gyűlölet-bűncselekmények üldözésében, ugyanakkor a folyamatos tudásfenntartás és módszertani fejlesztés ezen a területen továbbra is indokolt.

A gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépés tehát a rendőrség mellett az ügyészség számára is kiemelt terület. A vizsgált ügyek tapasztalatai alapján azonban a folyamatos képzés, a szakmai ismeretek fenntartása és aktualizálása továbbra is elengedhetetlen. Ennek támogatására szükséges lenne egy nyilvános szakmai iránymutatás vagy protokoll kiadása, amely összefoglalja a gyűlölet-bűncselekmények kezelésére vonatkozó iránymutatásokat. Szintén előremutató lenne egy, a rendőrségi szakvonalhoz hasonló ügyészi szakmai hálózat létrehozása,

[46] OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR): Hate Crime Laws. A Practical Guide. Warsaw, OSCE/ODIHR 2014, 15–17. és 75–85. https://www.osce.org/files/f/documents/0/0/124532.pdf; Letöltés ideje: 2021. október 24.

[47] Igazságügyi Képzési Hálózat (EJTN) Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Almunkacsoportban (HFR SWG), az Európa Tanács jogász szakemberek számára szervezett emberi jogokkal kapcsolatos képzésekért felelős csoportjában (HELP), valamint a Népirtás, Emberiesség Elleni és Háborús Bűncselekmények Elleni Hálózatban (Genocide Network) a kontaktponti feladatokat. A fent hivatkozott munkacsoporti és hálózati tevékenységek témája összefügg a gyűlölet-bűncselekményekkel, így az első kettő esetében e témában képzések is elérhetők. Az Európai Bizottság 2025-ben létrehozott egy kifejezetten EU-s ügyészi hálózatot a gyűlölet-bűncselekmények elleni küzdelem tárgyában, melynek alakuló ülésére 2025. december 2–3. napján Brüsszelben került sor, mely hálózathoz a magyar ügyészség is csatlakozott.

megyénként kijelölt szakmai kapcsolattartóval és központi szakmai irányítással. Ez elősegíthetné a joggyakorlat egységességét, a tapasztalatok megosztását és a gyors szakmai konzultációt. Indokolt lehet továbbá például az EBESZ DIEJI kifejezetten ügyészek számára létrehozott gyűlölet-bűncselekmények témájú képzésének az adaptálása is.[48]

III. 3. 2. A látencia kérdése

A gyűlölet-bűncselekmények magas látenciája egyik okaként azonosítható, hogy az áldozatok – akik sokszor marginalizált csoportok tagjai – nem bíznak a hatóságokban, és tartanak a másodlagos viktimizációtól. A kutatások alapján a látencia csökkentésének kulcsa a bejelentési eljárás egyszerűbbé tételében, valamint az áldozatközpontú hatósági fellépésben, továbbá a megfelelő és hatékony eljárás lefolytatásán keresztül a hatóságokba vetett bizalom erősítésében keresendő.[49] Ehhez kapcsolódóan, mint jó gyakorlatok a dolgozat a következőket azonosította. Ahogyan az ECRI országértékelésében is kiemelte, az Országos Rendőr-főkapitányság a támogatásáról biztosította – a Háttér Társaság által koordinált – UNI-FORM bejelentési platformot.[50] Ezen alkalmazás lehetővé tette volna, hogy a gyűlölet-bűncselekményekről az áldozatok és más személyek a rendőrség felé közvetlenül is bejelentést tegyenek,[51] a kezdeményezés gyakorlati megvalósítására azonban végül nem került sor.[52]

Ezen kívül, a fentiek hatékonyabb megvalósítása érdekében kiemelten fontos a korábban hivatkozott 30/2019.(VII. 18.) ORFK utasítás a gyűlölet-bűncselekmények kezelésével

---

[48] Tackling Hate Crime Through Effective Prosecution. https://hatecrime.osce.org/odihr-tools/training-prosecutors, Letöltés ideje: 2025. december 12.

[49] Wong, Kevin – Christmann, Kris (2008): The role of decision making in reporting hate crimes. *Community Safety Journal*. Volume 7, Issue 2, 19–35. https://www.emerald.com/sc/article-abstract/7/2/19/347549/The-role-of-victim-decisionmaking-in-reporting-of?redirectedFrom=fulltext, Letöltés ideje: 2025. november 13.; Háttér Társaság – UNI-FORM (2017): Online felület és okostelefonos alkalmazás a homófób és transzfób gyűlölet-bűncselekmények bejelentésére. 2017 november, 3–4. https://hatter.hu/kiadvanyaink/uniform, Letöltés ideje: 2026. március 8.; Az „UNI-FORM: civil szervezetek és rendvédelmi szervek együttműködése az LMBT embereket érő gyűlölet-bűncselekmények és online gyűlöletbeszéd ellen" címmel valósított meg kutatási és tudatosságnövelő projekt a Háttér Társaság az ILGA Portugallal, valamint nyolc európai LMBTQI szervezettel (Cavaria, Estonian Human Rights Center, FELGTB, Galop, GLEN, LGL, MGRM, és a MOZAIKA) együttműködésben valósította meg. A projekt időszaka: 2015 novembere és 2017 novembere között. https://hatter.hu/tevekenysegunk/jogsegelyszolgalat/uni-form-egyuttmukodes-rendvedelmi-szervekkel, Letöltés ideje: 2026. március 18.

[50] Háttér Társaság – UNI-FORM (2017): Online felület és okostelefonos alkalmazás a homófób és transzfób gyűlölet-bűncselekmények bejelentésére. 2017 november. https://hatter.hu/kiadvanyaink/uniform, Letöltés ideje: 2026. március 8.

[51] ECRI Jelentés Magyarországról (hatodik ellenőrzési ciklus). Elfogadva: 2022. december 6., közzététel: 2023. március 9., 69. pont. https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/hungary, Letöltés ideje: 2025. december 11.

[52] Háttér Társaság képviselőjének tájékoztatása alapján.

összefüggő rendőrségi feladatok végrehajtásáról, amelynek egyik kulcsfontosságú kérdése az áldozatokkal való bánásmód. A hivatkozott utasítás még hatékonyabb rendőrségi végrehajtása érdekében a GYEM[53] által kiadott gyakorlati kézikönyv[54] is külön fejezetben foglalkozik ezzel a kérdéssel. A könyv kitér az áldozatokkal való támogató kommunikáció kérdésére, azzal együtt, hogy hogyan lehet megelőzni a másodlagos viktimizációt. Tartalmaz továbbá egy, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság által jóváhagyott útmutatót is a gyűlölet-bűncselekmények tanúinak és sértettjeinek meghallgatás-mintájával, valamint egy közérthető tájékoztatás-mintát az áldozatsegítésről.[55] Mindez azért is kiemelten fontos, mert azon túl, hogy a hatóságok a konkrét ügyet megfelelően kezelik, azzal is növelik az áldozatban, és rajta keresztül pedig az áldozat egész közösségében is az igazságszolgáltatási rendszerbe vetett bizalmat, ahogyan vele személy szerint az eljárás során bánnak, és őt a jogairól és az általa igénybe vehető szolgáltatásokról megfelelően tájékoztatják. A hazai jó gyakorlatok között került a disszertációban azonosításra továbbá például a rendőrség, az Áldozatsegítő Központok, a Nemzetiségi Biztoshelyettes és a Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport közös projektjében[56] és együttműködésében a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai részére készült tájékoztató szórólap.[57]

[53] Gyűlölet-Bűncselekmények Elleni Munkacsoport (GYEM). https://www.gyuloletellen.hu.

[54] A gyűlölet-bűncselekmények gyakorlati kezelése – Gyakorlati Kézikönyv (2025). Szerk.: Pap András László. Társadalomtudományi Kutatóközpont – L'Harmattan Kiadó, Budapest.; Chronowski Nóra: Elmélet és gyakorlat találkozása a gyűlölet-bűncselekmények kezelésében. Szakmai kézikönyv rendőröknek és jogászoknak. ELTE TK Jogtudományi Kutatóintézet, 2025. december 30. https://jog.tk.elte.hu/blog/2025/12/elmelet-gyakorlat-gybcs-szakmai-kezikonyv; Letöltés ideje: 2026. április 4.

[55] A gyűlölet-bűncselekmények gyakorlati kezelése – Gyakorlati Kézikönyv (2025). Szerk.: Pap András László. Társadalomtudományi Kutatóközpont – L'Harmattan Kiadó, Budapest, 36–42., 49–62., 109–124. és 129–132.

[56] Háttér Társaság: Counter-Hate – A gyűlölet ellen: Segítség a gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak áldozatközpontú és a többszörös diszkriminációt is vizsgáló megközelítés mellett című kutatási, képzési és tudatosságnövelési projekt. Projekt időszaka: 2022 májusa és 2024 áprilisa között. https://hatter.hu/jogsegely/projektek/counter-hate-a-gyulolet-ellen-aldozatkozpontusag-es-interszekcionalitas, Letöltés ideje: 2026. március 18.

[57] Háttér Társaság: Counter-Hate (szórólap) – A gyűlölet ellen: Segítség a gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak áldozatközpontú és a többszörös diszkriminációt is vizsgáló megközelítés mellett című kutatási, képzési és tudatosságnövelési projekt. keretében a „Nemet mondunk a gyűlöletre! – Hasznos információk és tanácsok gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak" című szórólap. https://hatter.hu/kiadvanyaink/nemet-mondunk-a-gyuloletre-hasznos-informaciok-es-tanacsok-gyulolet-buncselekmenyek; https://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/counterhate-szorolap.pdf, Letöltés ideje: 2026. március 18.

III. 3. 3. Részletes és pontos adatszolgáltatás

Disszertáció a látencia kérdésével összefüggésben foglalkozik az adatgyűjtés kérdésével. A kutatás igazolja ugyanis, hogy a gyűlölet-bűncselekmények elleni hatékony fellépés, és megfelelő intézkedések meghozatala érdekében elengedhetetlen, hogy – az adatgyűjtésre vonatkozó szabályok betartásával – az eljárás kezdeti szakaszától egészen a végéig, a bírósági eljárásra vonatkozó adatokkal együtt, azokról pontos, részletes adatok álljanak rendelkezésre. Ezen elvárás egybecseng az EBESZ 9/09 számú határozatában,[58] valamint - többek között - az EBESZ DIEJI, továbbá az ECRI[59] által a tagállamok felé megfogalmazott ajánlásokkal.[60] A dolgozat rámutat arra, hogy a hazai adatgyűjtési rendszerek fejlesztése nem pusztán technikai kérdés, hanem a látencia csökkentésének és a szakpolitikai tervezés megalapozottságának egyik feltétele.

A hazai adatgyűjtési rendszerek a dolgozatban részletesen bemutatásra kerülnek.[61] A gyűlölet-bűncselekmények, illetőleg a közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye adatgyűjtése tekintetében kiemelendő, hogy 2018. július 1. napjától az ENyÜBS két új egymásra épülő rovattal egészült ki. Abban az esetben, ha az elkövető ismert, és a cselekményt gyűlölet motiválta, akkor a közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye által nevesített kategóriák mentén, a gyűlölet jellege rovat is kitölthető. A dolgozat arra a következtetésre jutott, hogy indokolt és szükséges a jövőben az adatgyűjtés olyan lehetséges módosításának megvizsgálása és lehetővé tétele, ahol az adatok további bontásával egyes kiemelt részkategóriák nevesítésre kerülnek (például külön etnikai csoportként: roma).

---

[58] Decision No. 9/09 on combating hate crimes**,** OSCE Ministerial Council, Organization for Security and Co-operation in Europe, 2 December 2009, 1. pont. https://www.osce.org/cio/40695, Letöltés ideje: 2021. október 28.

[59] Európa Tanács által létrehozott Európai Rasszizmus és Intolerancia-ellenes Bizottság (European Commission against Racism and Intolerance –ECRI).

[60] EBESZ DIEJI pedig már 2010-ben megfogalmazta a tagállamok felé azt az ajánlását, hogy: „fontolják meg olyan nyilvántartási rendszer bevezetését, amely a különböző gyűlölet-motivációkat és vagy áldozati csoportokat elkülöníti". Lásd bővebben: Utasi Judit (2011): A gyűlölet-bűncselekményekről. *Ügyészek lapja*, 2011/5., 137.; ECRI Jelentés Magyarországról (hatodik ellenőrzési ciklus). Elfogadva: 2022. december 6., közzététel: 2023. március 9., 58. pont. https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/hungary, Letöltés ideje: 2025. december 11.Recommendation of the Committee of Ministers to Member States on combating hate crime (CM/Rec(2024)4), on 7 May 2024, 35., 39. és 52–54. pont. https://search.coe.int/cm#{%22CoEIdentifier%22:[%220900001680af9736%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}, Letöltés ideje: 2025. július 03.; Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (OSCE ODIHR): Gyűlölet-bűncselekmények riport, Magyarország 2023. https://hatecrime.osce.org/hungary, Letöltés ideje: 2025. november 15.

[61] A büntetőügyeket érintően hazánkban jelenleg két egymástól független hivatalos adatbázis működik: az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENyÜBS), valamint a Vádképviseleti Informatikai Rendszer (VIR). A jogerős bírósági határozatokkal kapcsolatos adatok gazdája az Országos Bírósági Hivatal (továbbiakban: OBH). Az OBH-hoz tartozó statisztikai adatfelvételek adatai (módszertani, valamint megfigyelési egységekre vonatkozó eltérésekre figyelemmel) a VIR adatoktól esetenként jelentősen eltérhetnek.

A jelenlegi két statisztikai rendszer és az ügyviteli rendszer teljes összekapcsolása nem megoldható, erre tekintettel a büntetőeljárás egészéről a kezdeményezéstől egészen a jogerős bírósági döntésig, sőt azon túl a büntetés-végrehajtásról történő adatszolgáltatás jelenleg nem lehetséges. Ennek oka – többek között az –, hogy nem tartalmaznak olyan egyedi azonosítót (ID), amely a teljes eljárás folyamán végig kísérné az egész ügyet (Global_ID). A dolgozat két lehetséges fejlesztési irányt jelöl meg: vagy az ügyészség hoz létre saját adatgyűjtési rendszert, azonban ez több okból is nehezebben megvalósítható, vagy egységes, moduláris igazságügyi nyilvántartási rendszer jön létre központi koordinációval. Az utóbbi megoldás előnye, hogy lehetővé tenné egy Global_ID alkalmazásával az ügyek teljes eljárási ívének összekapcsolását és a különböző szerveknél keletkezett adatok együttes vizsgálatát.

Összességében a kutatás eredményei – amelyet a Háttér Társaság jogi programjának egyik munkatársával, a Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport képviselőjével készített interjú eredményei is alátámasztottak - azt igazolják, hogy a gyűlölet-bűncselekmények elleni hatékony fellépés kulcsa nem kizárólag a megfelelő jogszabályi háttér meglétében, hanem annak következetes, szakszerű és áldozatközpontú alkalmazásában rejlik. E bűncselekmények megfelelő kezelése pedig túlmutat az egyedi ügyeken, hiszen közvetlenül befolyásolja az érintett áldozat közösségének az igazságszolgáltatásba vetett bizalmát. A gyűlölet-bűncselekményekkel szembeni fellépés milyensége végső soron azt is megmutatja, hogy egy jogállam mennyiben képes valamennyi polgára emberi méltóságának és egyenlő védelmének tényleges biztosítására.

III. 4. A kutatási eredmények lehetséges hasznosítási lehetőségei

A disszertáció tudományos hozzáadott értéke nemcsak abban áll, hogy rendszerezi a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos nemzetközi és hazai normatív kereteket, hanem abban is, hogy feltárja a jogalkalmazás során visszatérően jelentkező problémákat. A kutatás újszerűségét különösen az adja, hogy a dolgozat egy 12 éves időszakot átölelő, összesen 460 büntetőügy elemzését tartalmazó vizsgálatra épül, amelyre eddig a hazai szakirodalomban ismereteim szerint még nem került sor. A disszertáció eredményei lehetővé tették olyan ismétlődő mintázatok azonosítását, mint például az alulminősítés, az előítélet-indikátorok figyelmen kívül hagyása, vagy a vegyes motiváció jogi megítélésének nehézsége. Mindez

túlmutat az egyedi ügyek elemzésén, és alkalmas arra, hogy általánosítható következtetések szülessenek a hazai jogalkalmazási gyakorlat működéséről.

A dolgozat gyakorlati hasznosíthatósága ezért különösen a rendőrségi és ügyészségi képzések területén lehet jelentős, mivel a feltárt problémák közvetlenül beépíthetők lehetnek a jövőbeni szakmai oktatási anyagokba és módszertani képzésekbe. A kutatás eredményei emellett megalapozhatják a belső intézményi protokollok és az egységes szakmai útmutatók továbbfejlesztését is, valamint hozzájárulhatnak a hivatalos adatgyűjtési rendszerek fejlesztéséhez, ezáltal a gyűlölet-bűncselekmények látenciájának csökkentéséhez, és a statisztikai láthatóság növeléséhez. A kutatás eredményei a jogalkalmazók, a jogalkotók, a kutatói közösség és a gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak támogatásával foglalkozó intézmények számára is releváns szakmai kiindulópontot jelenthetnek. E terület tudományos igényű vizsgálata végső soron hozzájárulhat a jogalkalmazási gyakorlat fejlesztéséhez, a társadalmi tudatosság növeléséhez, valamint az áldozatok biztonságérzetének erősítéséhez. Az ügyek megfelelő büntetőjogi kezelése pedig egyúttal nemcsak represszív, hanem preventív funkcióval is bír.

IV. Az értekezés témaköréből készült publikációk jegyzéke

Tóth Zsanett (2014a): Közösség tagja elleni erőszak – szabályozástörténeti fejlődés és jogalkalmazási problémák. *Themis*, Az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola elektronikus folyóirata. Szerk.: Fazekas Marianna. Budapest, 349–366. http://www.ajk.elte.hu/file/THEMIS_2014_dec.pdf, Letöltés ideje: 2019. szeptember 3.

Tóth Zsanett (2014b): A gyűlölet-bűncselekmények megállapíthatóságával és bizonyítási nehézségeivel kapcsolatos problémák. In: Professzorok az Európai Magyarországért Egyesület "A tudomány szolgálatában" című IX. PhD Konferencia előadásai. II. elektronikus konferenciakötet. Szerk.: Dr. Koncz István – Szova Ilona. Professzorok az Európai Magyarországért Egyesület, Budapest, 177–195. http://www.peme.hu/userfiles/A%20tudom%C3%A1ny%20szolg%C3%A1lat%C3%A1ban%20-%20II.%20k%C3%B6tet.pdf, Letöltés ideje: 2024. június 29.

Tóth Zsanett (2016) Internet and Responsibility – A prosecutorial point of view from Hungary. *Internet and responsibility – The legal means of eradicanting hate speech online* 6 June 2016, Budapest – Measures and Limitations Panel #2, editor: Márton Sulyok. responsible publisher: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., 81–88.

Bárd Petra – Tóth Zsanett (2016a): Gyűlölet-bűncselekmények Magyarországon I. *Ügyészségi Szemle*, 2016/2., 30–45. http://ugyeszsegiszemle.hu/hu/201602/ujsag#30, Letöltés ideje: 2018. január 27.

Bárd Petra – Tóth Zsanett (2016b): Gyűlölet-bűncselekmények Magyarországon II. – A csoport elleni gyűlölet által motivált erőszakos magatartások elleni fellépés. *Ügyészségi Szemle*, 2016/3., 40–67. http://ugyeszsegiszemle.hu/hu/201603/ujsag#40, Letöltés ideje: 2018. január 27.

Bárd Petra – Tóth Zsanett (2016c): Gyűlölet-bűncselekmények Magyarországon III. – A csoport elleni gyűlölet által motivált nem erőszakos magatartások elleni fellépés. *Ügyészségi Szemle*, 2016/4., 62–64. http://ugyeszsegiszemle.hu/hu/201604/ujsag#52, Letöltés ideje: 2018. január 27.

Tóth Zsanett (2024): Az önkényuralmi jelkép használata bűncselekmény jogalkalmazási kérdései. *Themis*, Az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola elektronikus folyóirata. Szerk.: Fazekas Marianna. Budapest, DOI: https://doi.org/10.56966/2024.12.Toth, 154–166. https://www.ajk.elte.hu/Idoszaki_kiadvanyok/jogi?m=94, Letöltés ideje: 2026. január 29.

Tóth Zsanett (2025): A közösség elleni uszítás tényállásának 2016. évi módosítása, és annak hatása a jogalkalmazói gyakorlatra. In: *Ünnepi kötet Vaskuti András 70. születésnapja alkalmából.* Szerk.: Gellér Balázs – Ambrus István. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Büntetőjogi Tanszék, Budapest, DOI: 10.21862/9789634898184-19.; 250–260.